

Громошенко В. В.,
старший викладач кафедри іноземних мов
професійного спілкування
Міжнародного гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Анотація. Статтю присвячено розгляду особливостей словотворення політичних неологізмів в українській та англійській мовах, що потребує висвітлення у курсах порівняльної типології англійської та української мов. Підкреслено, що творення політичних неологізмів у сучасній англійській та українській мовах виявляє аломорфні риси, що стосується як набору словотворчих способів і засобів творення, так і ступеня їх частотності. Різноструктурність зіставлених мов пояснює наявність способів деривації неологізмів, специфічних для кожної з мов.

Ключові слова: політичний дискурс, політичний неологізм, способи і засоби творення, частотність.

Постановка проблеми. У сучасній українській мові спостерігається тенденція до розгляду лексико-семантичного, лексико-синтаксичного, морфолого-синтаксичного та морфологічного словотвору. Досліджуються напрямки інтенсивного поповнення української мови іноземними запозиченнями, насамперед англо-американського походження, зміни у суспільно-політичній термінології, особливості мови засобів масової інформації (далі – ЗМІ), що останнім часом має величезний вплив на сучасну українську мову.

Поповнення словникового складу – закономірний процес, адже у кожній мові закладений потенціал для її вдосконалення та збагачення. Як засіб відображення об'єктивної реальності, мова перебуває у стані постійної зміни і розвитку, оскільки сама дійсність є динамічною і лабільною. Яскравими факторами, що засвідчують її динамічний характер, є неологізація її лексичного складу та інноваційні процеси, пов'язані з реалізацією нових можливостей мовної системи, зокрема словотвірних.

У роботі описано особливості словотворення нових лексичних одиниць у політичному дискурсі української та англійської мов. На нашу думку, саме політичний дискурс є одним з найпомітніших джерел появи та фіксації нових слів, оскільки завдяки своїй мобільності, швидкості реакції на суспільно-політичні зміни життя саме він реагує на всі внутрішні та зовнішні мовні трансформації.

Тексти політичного дискурсу є цікавими досить великому колу читачів. Тому вважаємо за доцільне проаналізувати особливості словотворення нових слів при зіставленні двох мов (української та англійської) у текстах саме політичного дискурсу. Зіставлення результатів такого аналізу дасть вагомий матеріал для розвитку цієї проблематики у рамках теорії міжкультурної комунікації.

Саме словотвірний аспект викликає найбільше зацікавлення лінгвістів, оскільки індивідуальні лексичні одиниці засвідчують ті значні потенційні можливості, закладені у системі словотвору мови, дають змогу побачити асистемні інтенції креативної особистості – письменника, журналіста, політичного митця, навіть пересічного громадянина держави [1, с. 135].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному мовознавстві вивченням оказіональних лексичних одиниць у мові публіцистичного стилю, особливо у мові ЗМІ, займалися О. Стишов [1], Ж. Колоїз [2], А. Левицький [3], А. Нелюба [4], О. Сербенська [5].

Вивченням англійської неології займалися такі дослідники, як Ю. О. Жлуктенко [6], В. І. Заботкіна [7], Ю. А. Зацний [8], Дж. Ейто [9], L. Bauer [10], D. Crystal [11].

Мета статті – зіставний аналіз особливостей словотворення неологізмів у політичному дискурсі української та англійської мов.

Матеріалом дослідження є 2555 неологізмів (1240 англійських, 1315 українських), зібраних методом суцільної вибірки з україномовних та англійськомовних електронних словників неологізмів (World Spy, The Rice University Neologisms Database, Відкритий словник новітніх термінів на сайті mova.info, Великий тлумачний словник сучасної української мови / Проект СЛЮВНИК.НЕТ онлайн).

Об'єктом роботи є неологізми політичного дискурсу англійської та української мов.

Предметом дослідження виступають способи деривації неологізмів політичного дискурсу в англійській та українській мовах.

Виклад основного матеріалу. Творення неологізмів політичного дискурсу англійської та української мов виявляє ряд аломорфних рис щодо набору словотворчих способів, а також ступеня їхньої продуктивності (див. табл. 1). Так, в українському політичному дискурсі творення неологізмів відбувається за допомогою 4 способів словотвору, а в англійському політичному дискурсу – за допомогою 6 способів (див. табл. 1).

Таблиця 1
**Способи творення політичних неологізмів
в досліджуваних мовах**

Способи творення	Мови	
	Англ. Кількість	Укр. Кількість
Афіксація	273 (22%)	925 (70,3%)
Словоскладання	363 (29,3%)	210 (16%)
Телескопія	275 (22,2%)	80 (6,1%)
Абревіація	254 (20,5%)	100 (7,6%)
Усічення основ	50 (4%)	-
Конверсія	25 (2%)	-
Всього	1240 (100%)	1315 (100%)

Як свідчать дані таблиці 1, в англійській мові у творенні політичних неологізмів переважає словоскладання (29,3%), в українській мові – афіксація (70,3%), наприклад: *trouble-free, perpetual war, державовбивця, газообмін*.

В обох мовах найпродуктивнішими структурними типами політичних неологізмів є прості словосполучення, утворені за моделями N + N (де N – іменник): *victim* (N) + *disarmament* (N) → *victim disarmament*; *Кернес* + -о- + *Добкін* → *Кернесодобкін*; A + N (де A – прикметник, N – іменник): *moral* (A) + *clarity* (N) → *moral clarity*; *дикий* + -о- + *капіталістичний* → *дико капіталістичний*.

На відміну від української мови, виявлено англійські неологізми, утворені за допомогою чотирьох основ (за моделлю Num + N + N + N): *fourth* (Num) + *generation* (N) + *war* (N) + *fare* (N) → *-generation warfare fourth*.

Використання голосного звука як з'єднувального елемента є більш поширеним в українській мові, що є очевидним з огляду на її синтетичну будову, наприклад: *грати* + -о- + *терапія* → *грамотерапія*, *економний* + -о- + *центризм* → *економцентризм*.

Як свідчать отримані дані, в англійській мові афіксальні неологізми утворено за допомогою суфіксального, наприклад: *Bush* + -ism → *Bushism*; префіксального засобів, наприклад: *non-* + *union* → *non-union*.

В українській мові до афіксації відносимо префіксальний засіб, наприклад: *a-* + *хронологічний* → *ахронологічний*, суфіксальний засіб, наприклад: *зрада* + -оньк- → *зрадонька*; префіксально-суфіксальний засіб, наприклад: *о-* + *минуле* + -и(ти) → *оминулти*, безафіксний засіб, наприклад: *прикноп-и(ти)* → *прикноп*. Префіксально-суфіксальний та безафіксний засоби творення політичних неологізмів не виявлено в англійській мові.

Спільною рисою досліджуваних мов є дериваційна активність запозичених афіксів порівняно з питомими: *-phobia*, *-philia*, *-ist*, *-ism*, *-ize*, *-nik*, *de-*, *non-*, *anti-*, *tera-*, *mega-*, *giga-*, *-філія*, *-фобія*, *-ист*, *-изація*, *євро-*, *анти-*, *мікро-*, *міні-*, *екс-*.

Досить активним способом творення політичних неологізмів в англійській мові є телескопія (див. табл. 1), наприклад: *European* + *bureaucrat* → *Eurocrat*; *information* + *mania* → *informania*; *private* + *utopia* → *privatopia*. В українській мові цей спосіб словотворення почав використовуватися під впливом англійської мови (див. табл. 1), наприклад: *Азія* + *Європа* → *Азіопа*, *Кучма* + *комунізм* → *кучмунізм*.

Загальною тенденцією в обох мовах є творення нових слів шляхом злиття повної основи одного вихідного слова з усиченою основою іншого (*biology* + *politics* → *biopolitics*; *перепутати* + *Путін* → *Перепутін*), шляхом злиття двох усичених основ вихідних слів (*China* + *Germany* → *Chermany*; *Москва* + *ностальгія* → *Москальгія*), злиття абрєвіатури з усиченою основою (*LOL* + *libertarian* → *lolbertarian*; *PVI* + *руїна* → *PV-Іна*); злиття трьох усичених основ вихідних слів (*Minnesota* + *Wisconsin* + *Iowa* → *Minnewisowa*; *Міністерство доходів і зборів* → *Мінздох*).

Як свідчать отримані дані, при творенні неологізмів шляхом телескопії виявлено поодинокі випадки, коли одна основа вихідного слова вливається у середину основи іншого, наприклад: *портфоліо* + *торба* → *портторбіо*, *Єнакієве* + *Київ* → *Єнакієве, прикріплюватися* + *сгар* → *пристарлюватися* (друге слово є іншомовним, англ. «мотлох»).

Абрєвіація як спосіб творення політичних неологізмів переважає в англійській мові у порівнянні з українською (пор.: 20,5% і 7,6% відповідно) (див. табл. 1), наприклад: *ЛНР* – *Луганська народна республіка*, *DMCA* – *Digital Millennium Copyright Act*.

Спільною рисою обох досліджуваних мов є тенденція до поширення ініціального типу складноскорочених слів, тобто скорочення, складені з початкових букв. Найчастіше абрєвіації позначають терміни, назви груп і організацій та утворюються за початковими літерами: *Business Communication Centers* → *BCCs*; *Anti-Iraqi Forces* → *AIF*; *post-feminist woman* → *PFW*; *КМ*, *ЦБК*, *АП*.

Найменш продуктивними виявилися в англійській мові усичення основ (4%), наприклад: *burb* – *suburb*, та конверсія (2%), наприклад: *brain* → *to brain*, *to print* → *a print* (за моделями: N → V, V → N, де N – іменник, V – дієслово); в українській мові такі способи творення політичних неологізмів взагалі не було виявлено (див. табл. 1).

Висновки. Творення політичних неологізмів у сучасній англійській та українській мовах виявляє аломорфні риси, що стосується як набору словотворчих способів і засобів творення, так і ступеня їх частотності. Так, англійські неологізми політичного дискурсу утворено за допомогою 6 способів, які розташовані за наступною частотністю: 1) словоскладання; 2) телескопія; 3) афіксація; 4) абрєвіація; 5) усичення основ; 6) конверсія (див. табл. 1).

За результатами дослідження встановлено, що творення політичних неологізмів за допомогою усичення основ і конверсії має місце тільки в англійській мові (див. табл. 1).

В українській мові на протигагу англійській, творення неологізмів політичного дискурсу відбувається за допомогою 4 способів словотворення (див. табл. 1). Найбільш частотним способом творення є афіксація, друге місце за частотністю посідає словоскладання, третє і четверте місця належать абрєвіації та телескопії відповідно (див. табл. 1).

Різноструктурність зіставляваних мов пояснює наявність способів деривації неологізмів, специфічних для кожної з мов. Так, префіксально-суфіксальний засіб утворення нових слів та афіксальний засіб деривації іменників зафіксовано лише в українській мові, а усичення основ і конверсія є властивими тільки англійській мові.

Література:

1. Стишов О. А. Сучасне українське словотворення: основні тенденції розвитку / О. А. Стишов // Мовознавчий вісник. Зб. наук. праць. – Черкаси, 2009. – Вип. 8. – С. 135–146.
2. Колоїз Ж. В. До питання про диференціацію основних понять неології / Ж. В. Колоїз // Вісник Запорізького державного університету: Філологічні науки. – 2002. – № 3. – С. 78–83;
3. Левицький А. Е. Функціональний аспект неактивних типів словотворення: українсько-англійські та англо-українські паралелі / А. Е. Левицький, А. В. Шелудько // Записки з романо-германської філології. – Вип. 25. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/zrgf/2010_25/Articles/Levit.pdf.
4. Нелюба А. М. Осново- і словоскладання в контексті словотвірної номінації / А. М. Нелюба // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. – 2006. – № 2. – С. 179–184.
5. Сербенська О. А. Інновації у мові сучасних мас-медіа / О. А. Сербенська // 125 років Наук. тов. ім. Шевченка: Зб. наук. праць і мат. – Львів, 2001. – С. 138–157.
6. Жлуктенко Ю. О. Порівняльні дослідження з граматики англійської, української та російської мов / За ред. Ю. О. Жлуктенко. – К.: Наукова думка, 1981. – 354 с.
7. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка: [учеб. пособ. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / В. И. Заботкина. – М.: Высшая школа, 1989. – 126 с.

8. Зацний Ю.А. Неологізми англ. мови 80-90-х років XX століття / Ю. А. Зацний. – Запоріжжя: Тандем-У, 1997. – 396 с.
9. Эйто Д. Словарь новых слов английского языка / Дж. Эйто. – Спец. изд. – М.: Рус. яз., 1990. – 425 с.; 22 см.
10. Bauer L. English Word-Formation: [monography] / L. Bauer. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 296 p.
11. Crystal D. English as a Global Language / D. Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 212 p.

Громовенко В. В. Особенности словообразования политических неологизмов в украинском и английском языках

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению особенностей словообразования политических неологизмов в украинском и английском языках, которые освещаются в курсах сравнительной типологии английского и украинского языков. Подчеркивается, что создание политических неологизмов в современном английском и украинском языках выявляет алломорфные черты касательно как набора способов и средств словообразования, так и степени их частотности. Разноструктурность

сопоставимых языков объясняет наличие специфических для каждого из языков способов деривации неологизмов.

Ключевые слова: политический дискурс, политический неологизм, способы и средства словообразования, частотность.

Hromovenko V. Peculiarities in word-building of political neologisms in Ukrainian and English

Summary. The article has been devoted to the peculiarities in word-building of political neologisms in the Ukrainian and English languages, which should be analyzed in the courses of Contrastive Typology of English and Ukrainian. It has been stated that the formation of political neologisms in modern English and Ukrainian displays allomorphic features which concerns both a set of word-building methods and means and their frequency degree. The heterogeneity of the comparable languages' structure explains the existence of the derivation ways of neologisms specific to each language.

Key words: political discourse, political neologism, ways and means of word-building, frequency.